

april dage, hvor alle gik rundt og advarede hinanden, hvorefter man havde besvær med at finde ud af, hvad der var rygter, hvad der var gamle historier, og hvad der kunne føje nyt i billedet« (s. 108–109).

Bjørn Svenssons indgående undersøgelser af grundlaget for efterkrigsårenes mange angreb på den danske regering har naturligvis med tiden ført til en stadig stærkere frontstilling mod regeringens kritikere. Det ser vi også i dette arbejde, hvor skytset i et afsluttende kapitel om *Forsvar og Ansvar* er rettet mod militæret for svigtende situationsbedømmelse og konduite den 8. april. Generallerne gik simpelthen i baglås psykologisk set, hævder Svensson, efter dagens mange deprimerende og opslidende kampe med regeringen. Det kan nu ikke være det sidste ord i den sag, og man må håbe, at et bredere kildegrundlag end det Svensson bygger på engang vil skabe en mere nuanceret bedømmelse af hærledelsens dispositioner. Forfatteren skylder os også endnu en virkelig dybtgående analyse af de førende regeringsmedlemmers situationsfornemmelse og deres motiver. Men hans bog er et vigtigt skridt frem imod en dybere forståelse af det der skete den 9. april.

HANS KIRCHHOFF

Den illegale Presse 1940–45. En antologi. Redigeret af LEO BUSCHARDT, ALBERT FABRITIUS, MORTEN RUGE, HELGE TØNNESEN. Udgivet i samarbejde med Det kongelige Bibliotek. København, Gyldendal, 1965. 564 sider. 39,50 kr.

Bogens eventuelle overskud tilfalder 4. maj-kollegierne i Danmark, hvilket utvivlsomt er en god og berettiget begrundelse for at udgive denne samling af artikler fra besættelsestidens illegale presse. Både i udstyr og øvrige tilrettelæggelse er den beregnet som en bog, man sætter sig mageligt til rette med og gennemlæser; ikke fra ende til anden, men i småbidder nu og da.

Stoffet, for hvis udvælgelse der ikke nærmere redegøres, er samlet i kronologiske afsnit – et for hvert af besættelsens år. Gennem bogens tekster kan man følge kampene 9. april, den passive, magtesløse (men af den grund ikke mindre velmente) modstand mod tyskerne, røret omkring kommunisternes internering i 1941 og gennem 1942 modstandsbevægelsens og dermed den illegale presses bevidste bestræbelser for at nedbryde grundlaget for samarbejds- eller forhandlingspolitikken. Disse afsnit optager de første 200 sider, og de følgende – frem til 1945 – tegner sig for de resterende små 400. 1943 er karakteriseret med titlen »Modstandsbevægelsens sejr over forhandlingspolitikken« og 1944 med »Under tysk terror«. Endelig samler sidste afsnit – 1945 – sig om befrielsen. Bogen afsluttes med en fortegnelse over citerede blade, hvis oplysninger gerne måtte have været mere fyldige.

Men bogen skal ikke bedømmes som en historisk kildeudgave. Noget sådant har slet ikke været tilstræbt, og hele en kildeudgaves ydre apparat og klare kriterier for udvælgelse er da heller ikke – så lidt som nogen form for register – søgt tilnærmet. Noget videnskabeligt redskab som en hjælp til en førsteorientering i den illegale presses omfattende materiale er antologien ikke, og ingen historiker eller samfundsforsker i det hele taget vil drømme om at anvende den som et sådant.

Den vil med forsigtighed og et stort arbejde – især med at placere teksterne i deres sammenhæng med øvrige samtidige samfundsfænomener – kunne anvendes til undervisningsbrug. Der kunne således laves interessante politiske analyser på de citerede blades indstilling til valget i 1943 (s. 236 ff.), hvor de stakkels vælgere får besked om at vise deres danskhed både ved at stemme, ved ikke at stemme – og fra en enkelt side – ved ikke at stemme på Det radikale Venstre. Det samme gælder diskussionen om regeringsdannelsen efter befrielsen (s. 496 ff.), hvor krav om ro og orden, opretholdelsen af enhedsfronten mod tyskerne og hensyntagen til kongens stilling svirrer mellem hinanden.

Alt i alt en nydelig bog, som imidlertid mere er anlagt på det alment interesserede og dannede publikum end på fagfolk.

OLE KARUP PEDERSEN

NILS ANDRÉN & ÅKE LANDQVIST: Svensk utrikespolitik efter 1945. Stockholm, Almqvist & Wiksell, 1965. 294 sider. 19,50 sv. kr.

Traditionerne for studiet af Sveriges udenrigspolitik er store og beundringsværdige. Det bindstærke værk om svensk udenrigspolitisk historie savner ganske sit modstykke – som de tilsvarende forudsætninger – i andre nordiske lande. Det er derfor med særlig interesse, at man modtager en bog om svensk udenrigspolitik efter 1945.

Nærværende bog er ikke en fortsættelse af det nævnte værk. Dens ydre ramme og fremstillingens form er kronologisk, men den er udsprunget af et længe følt behov for en lærebog ved statskundskabsstudiet i Sverige. Bogens hovedindhold og formentlig også hovedlinie har været prøvekørt ved undervisningen ved Institutionen för Statskunskap ved Stockholms universitet, og forfatterne understreger i forordet dens karakter af experiment.

Bogen er opdelt i 4 hoveddele. Først giver Nils Andrén en kortfattet indføring i svensk udenrigspolitik efter 1945 med linier trukket tilbage til omkring år 1500 (s. 15–87). Dernæst bringes, hvad forfatterne selv karakteriserer som bogens hovedafsnit, ialt 47 dokumenter eller tekster til belysning af officielle svenske begrundelser for standpunkttagen til udenrigspolitiske problemer efter 1945 (s. 89–270). Som tredje del bringes nogle metodiske anvisninger (s. 271–84). Endelig består fjerde og sidste del af en bibliografi over litteratur, der behandler problemer i tilknytning til svensk udenrigspolitik efter 1945.

Bogens tyngdepunkt ligger således i det dokumentariske materiale, som kan benyttes enten sammen med de øvrige dele eller alene. Dokumenterne er opdelt i 5 afsnit: Alliancefrihed mellem stormagtsblokkene, Sverige og FN, Europaspørgsmålet, Sverige og Norden, og Svensk udviklingsbistand. Fordelingen mellem dokumenternes omfang er 51, 66, 32, 16 og 10 sider. Der er således kvantitativt lagt hovedvægt på Sverige og FN, Alliancefriheden følger umiddelbart efter, mens Europaspørgsmål, Norden og Udviklingsbistand indtager en nok så beskedne plads. Om der i denne kvantitative fordeling skal søges udtryk for nogen analytisk vurdering af betydningen af de forskellige områder for svensk udenrigspolitik, står ikke ganske klart.

Man fristes dog til at tro det, når man sammenholder dokumenterne med